

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК

REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2024-yil 1-son

VOLUME 8 / ISSUE 1 / 2024

DOI: 10.51788/TSUL.ROLS.2024.8.1.

ISSN 2181-919X

E-ISSN 2181-1148

DOI: 10.51788/TSUL.ROLS

Crossref
Content
Registration

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ
NAZARIYASI VA TARIXI.
HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

5 **ISMAILOV BEKJON SALIXOVICH**
O'zbekistonda nogironligi bo'lgan shaxslar
huquqlari va imtiyozlarining funksional
imkoniyatlari hamda ularning yuridik tahlili

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY
HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ.
MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

17 **HOSHIMXONOV AHRORXON
MUMINOVICH**
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va
Vazirlar Mahkamasi: o'zaro munosabatlarning
yangicha tartibi

25 **ERGASHEV IKROM ABDURASULOVICH**
Soliq intizomini ta'minlashda davlat soliq
xizmati organlari ishtirokinging huquqiy
asoslarini takomillashtirish

36 **MAXMUDOV FIRUZ BAXTIYOR O'G'LI**
Zamonaviy davlat boshqaruvi va davlat
fuqarolik xizmatining nazariy-huquqiy jihatlarini

12.00.06 – TABIIY RESURLAR
HUQUQI. AGRAR HUQUQ.
EKOLOGIK HUQUQ

48 **NURULLAYEV SHOXRUX
SHUXRATILLAYEVICH**
Qurilish sohasida ekologik yuridik javobgarlik

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI.
HUQUQBUZARLIKLARNING
OLDINI OLIH.
KRIMINOLOGIYA.
JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

57 **KAMALOVA DILDORA GAYRATOVNA**
Jinoyatga suiqasd qilishdan ixtiyoriy qaytishga
oid konseptual qarashlar

67 **MIRZARAIMOV SARDOR TAXIROVICH**
Bezorilik huquqini qo'llash muammolari

12.00.09 – JINOYAT
PROTSESSI. KRIMINALISTIKA,
TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA
SUD EKSPERTIZASI

84 **САБЫРБАЕВА АЙНУРА БАХЫТ КЫЗЫ**
Новые способы отмывания денежных средств
при совершении киберпреступлений

96 **MAXMUDOV SUNNAT AZIM O'G'LI**
Reabilitatsiya asoslariga ko'ra jinoyat ishini
tugatishning ayrim jihatlari

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.rols.2024.8.1./EII2208>
UDC: 342.51(045)(575.1)

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTI VA VAZIRLAR MAHKAMASI: O'ZARO MUNOSABATLARNING YANGICHA TARTIBI

Hoshimxonov Ahrorxon Muminovich,
Toshkent davlat yuridik universiteti birinchi
prorektori, professor v.b., yuridik fanlar doktori
ORCID: 0000-0003-4372-7173
e-mail: hoshimxonov@tsul.uz

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Vazirlar Mahkamasi bilan o'zaro aloqalaridagi huquqiy jihatlar yangi tahrirdagi konstitutsiya moddalarida asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining davlat hokimiyati tizimida tutgan o'rni va roli konstitutsiya qoidalari asnosida ochib beriladi. Hokimiyat vakolatlari taqsimlanishi prinsipiga ko'ra, davlat rahbarining qanday maqomda turishiga oid xorijlik olimlarning nazariy-ilmii fikr va mulohazalari o'rganilib, bosh qomus asosida davlat rahbarining hokimiyat tarmoqlari tizimidagi muhim vazifalari ko'rsatib beriladi. Ma'lumki, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti davlat boshlig'i bo'lib, davlat hokimiyati organlarining kelishilgan holda faoliyat yuritishi va hamkorligini ta'minlaydi. Bunda Prezident Vazirlar Mahkamasi rahbari Bosh vazirning nomzodini taqdim etishi, hukumat a'zolarini lavozimga tayinlashda uning parlament palatalari bilan bo'ladigan o'zaro aloqalari, shuningdek, yangi tartibga ko'ra vazirliklar huzurida tashkil etiladigan qo'mita va agentliklar hamda boshqa davlat boshqaruvi organlarining rahbarlarini tayinlashi kabi muhim tashkiliy-huquqiy masalalar ahamiyati ko'rsatilgan. Shuningdek, maqolada xorijiy mamlakatlarda hukumatning davlat rahbari va parlament yuqori palatasi tomonidan hamkorlikda shakllantirilishiga oid konstitutsiyaviy tartiblar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Prezident, Vazirlar Mahkamasi, hukumat, vazir, qo'mita, agentlik, inspeksiya, davlat boshqaruvi, konstitutsiya, parlament, Senat, Qonunchilik palatasi, javobgarlik, hisobdorlik, parlament tekshiruvi, tayinlash.

ПРЕЗИДЕНТ И КАБИНЕТ МИНИСТРОВ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: НОВЫЙ ПОРЯДОК ВЗАИМООТНОШЕНИЙ

Хошимхонов Ахрорхон Муминович,
доктор юридических наук, и. о. профессора,
проректор Ташкентского государственного
юридического университета

Аннотация. В данной статье анализируются правовые аспекты взаимодействия Президента Республики Узбекистан с Кабинетом Министров на основе статей новой редакции Конституции. Также раскрываются положение и роль Президента Республики Узбекистан в системе государственной власти согласно положениям Конституции. Также раскрываются положение и роль Президента Республики Узбекистан в системе государственной власти согласно положениям Конституции. Согласно принципу распределения полномочий изучены теоретические и научные мнения зарубежных учёных относительно статуса главы государства, показаны важные задачи главы государства в системе ветвей власти на основе

Конституции. Известно, что Президент Республики Узбекистан является главой государства и обеспечивает сотрудничество органов государственной власти. Показана важность таких организационно-правовых вопросов, как представление главой Кабинета Министров Президенту кандидатуры Премьер-министра, его взаимодействие с палатами парламента при назначении членов правительства, также уделено особое внимание назначению руководителей министерств, комитетов, ведомств и других органов государственного управления. Также в статье упоминаются конституционные процедуры зарубежных стран, связанные с формированием главой государства и верхней палатой парламента правительства.

Ключевые слова: Президент, Кабинет Министров, правительство, министр, комитет, агентство, инспекция, государственное управление, конституция, парламента, Сенат, законодательный орган, ответственность, подотчётность, парламентаский контроль, назначение.

PRESIDENT AND THE CABINET OF MINISTERS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN: NEW ORDER OF RELATIONSHIPS

Hoshimkhonov Akhrorkhon Muminovich,
Deputy rector of Tashkent State University of Law,
Acting Professor, Doctor of Law

Abstract. This article analyzes the legal aspects of interaction between the President of the Republic of Uzbekistan and the Cabinet of Ministers based on the articles of the new edition of the Constitution. The position and role of the President of the Republic of Uzbekistan in the system of state power in accordance with the provisions of the constitution are also revealed. According to the principle of distribution of powers, the theoretical and scientific opinions of foreign scientists regarding the status of the head of state have been studied, and the important tasks of the head of state in the system of branches of government based on the constitution are shown. It is known that the President of the Republic of Uzbekistan is the head of state and ensures cooperation between government bodies. The importance of such important organizational and legal issues as the presentation by the head of the Cabinet of Ministers to the President of the candidacy of the Prime Minister, his interaction with the chambers of parliament when appointing members of the government, and special attention will be paid to the appointment of heads of committees and departments under ministries and other government bodies. The article also mentions constitutional procedures related to the formation of government in foreign countries by the head of state and the upper house of parliament.

Keywords: President, Cabinet of Ministers, government, minister, committee, agency, inspection, public administration, constitution, parliament, Senate, Legislative body, responsibility, accountability, parliamentary control, appointment.

Kirish

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi o'z faoliyatida hokimiyatlar bo'linishi tamoyilidan kelib chiqqan holda unga yuklatilgan vazifalar va boshqa faoliyatni amalga oshirar ekan, bu jarayonda Prezident, Oliy Majlis hamda sud hokimiyati bilan muntazam aloqada bo'ladi. Bu aloqa asosan Oliy Majlis tomonidan qabul qilingan qonun va qarorlarning hamda Prezi-

dent farmon, qaror va farmoyishlarining ijrosi yuzasidan amalga oshiriladi. Bundan tashqari, ushbu aloqalar hukumatning qonun loyihalarini Oliy Majlisga taqdim qilishida, deputat so'rovlariga javob yo'llashida, Prezidentning Vazirlar Mahkamasi majlislarida raislik qilishida va Bosh vazir taqdimiga binoan Prezident tomonidan hukumatning shakllantirilishi kabi jarayonlarda namoyon bo'ladi.

Material va metodlar

Tadqiqot jarayonida mamlakatimizda amalga oshirilayotgan bugungi ma'muriy huquqiy va konstitutsiyaviy islohotlar natijasida davlat boshqaruvi, jumladan, Vazirlar Mahkamasi va Prezident o'rtasidagi o'zaro hamkorlik masalalarining huquqiy jihatlarini yoritib berishga harakat qilindi.

Buning uchun ilmiy bilishning tahliliy, umumlashtirish, qiyosiy-huquqiy, tizimli-tuzilmaviy va formal yuridik o'rganish usullaridan foydalanildi.

Tadqiqot natijalari va tahlili

Umuman olganda, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Vazirlar Mahkamasi bilan o'zaro faoliyatini tahlil qilish orqali ushbu munosabatlarni shartli ravishda quyidagi uch guruhga bo'lib o'rganish mumkin:

- birinchi guruhga prezidentning Vazirlar Mahkamasi tarkibini shakllantirish borasidagi vakolatlariga doir o'zaro hamkorligini belgilovchi qoidalar;

- ikkinchi guruhga bevosita hukumatning faoliyati davomida qabul qiladigan normativ-huquqiy hujjatlariga nisbatan prezidentning ularni bekor qilish va hukumatning majlislarida raislik qilish borasidagi faoliyati asoslari;

- uchinchi guruhga prezidentning hukumatga nisbatan bildirilgan ishonchsizlik votumi holatida yoki uning o'zi tomonidan hukumatni vazifasidan ozod etish yuzasidan tegishli qaror qabul qilish bilan bog'liq o'zaro faoliyati huquqiy asoslari kiradi.

Ushbu holatlarga urg'u berib, ularni alohida ajratib ko'rsatishimizning boisi bu qoidalar hukumat masalasida prezidentning muayyan huquqlarga ega ekanligini ko'rsatadigan asoslardir.

O'zbekiston Respublikasi hukumati ishini tashkil etish va uning ijtimoiy hayotda o'z siyosatini olib borishi jarayonidagi faoliyatida prezident bilan muayyan aloqa tizimi va tartibining o'rnatilgani bu ikki subyektning davlat boshqaruvidagi samarali hamkorligini nazarda tutadi, albatta.

Ushbu ikki davlat hokimiyati subyektining o'zaro aloqalari va hamkorligi bevosita konstitutsiya va ushbu organlar faoliyatini belgilab beruvchi maxsus qonunchilik bilan tartibga solinishini inobatga olib, ular o'rtasidagi munosabatlar tabiatiga ko'ra uni konstitutsiyaviy-huquqiy munosabat sifatida baholash mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 11-moddasiga ko'ra, O'zbekiston Respublikasi davlat hokimiyatining tizimi – qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatiga bo'linishi prinsipiga asoslanadi. Demak, ko'rinib turibdiki, asosiy qonunning hokimiyat tarmoqlarini belgilab beruvchi moddasida "prezident hokimiyati" degan alohida jumla mavjud emas.

Xuddi shunday holat yuzasidan rossiyalik taniqli olim V.Y. Chirkin Rossiya Federatsiyasi Prezidenti konstitutsiyaning 10-moddasiga muvofiq ushbu uchta hokimiyat tarmog'ining qaysidir biriga tegishli bo'lishi kerak, deb hisoblaydi [1].

Mazkur holatda mamlakatimiz qonunchiligi Rossiya qonunchiligiga muayyan darajada o'xshash bo'lganligi sababli ham aytish mumkinki, bu holatning aniq yechimi yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 105-moddasida o'z aksini topgan bo'lib, unga ko'ra, O'zbekiston Respublikasining Prezidenti davlat boshlig'idir va davlat hokimiyati organlarining kelishilgan holda faoliyat yuritishini hamda hamkorligini ta'minlaydi. Bu yerda prezidentning aynan davlat boshlig'i sifatida e'tirof etilishi hamda huquqiy jihatdan belgilanishi uning davlat hokimiyati organlari tizimida eng yuqori va oliy maqomga ega ekanligini ifoda etadi. Bu to'g'rida bir qator olimlar ham aynan shunday fikrni ilgari suradilar. Masalan, A. Shipanov: "Prezident vakolatlari davlat hokimiyatining boshqa organlariga nisbatan o'zining istisno xususiyatiga (ustunlikka) ega ekanligi bilan ajralib turadi [2]. Prezident ularning ustidan yuqorilab boradi va davlat rahbariga aylanadi" , – deb ta'kidlaydi.

Yana bir rus tadqiqotchisi S. Shkurina esa hokimiyatning bo'linishi prinsipi to'g'risida fikr bildirib, "...hokimiyatlarning bo'linishi prinsipi prezidentlik respublikalarida ko'pincha kengroq ko'rinadi [3]. Bu yerda birinchi navbatda qonunchilik va ijro hokimiyatining hamkorligini ta'minlovchi o'zaro tiyib turish va manfaatlar muvozanati mexanizmi aniqroq harakat qiladi", deb hisoblasa, boshqa bir rossiyalik olim V. Prokofyev: "Rossiya Federatsiyasi Prezidentining davlat hokimiyati organlarining kelishilgan holda faoliyat yuritishini hamda hamkorligini ta'minlash funksiyasi juda mas'uliyatli va og'irdir, qachonki davlat hokimiyati organlari muayyan masala yuzasidan kelishgan holda qarorlar qabul qila olmay, o'zaro munosabatda to'qnashuvga borgan holatda davlat rahbarining o'rni "hakam" sifatida namoyon bo'ladi", – deb fikr bildiradi [4].

Ushbu ilmiy-nazariy fikrlarni qo'llab-quvvatlab, garchi prezidentning muayyan hokimiyat tarmog'iga kirishiga oid norma konstitutsiya matnida bevosita aks etmagan bo'lsa-da, asosiy hujjatdagi hokimiyat tarmoqlari tashkil etilishi va faoliyatiga doir konstitutsiyaviy asoslar prezident hokimiyatining barcha qirralarini ochib berishi barobarida uning yuqori hokimiyat tarmog'i sifatidagi o'z o'rnini ochib berishga xizmat qilishini ta'kidlash mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ijro hokimiyatiga aloqador vakolatlari asosiy qonun bo'lgan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining o'nga yaqin modda va uning bandlarida o'z ifodasini topgan.

Yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining prezident vakolatlari sanab o'tilgan 109-moddasi 1-qismi 7-bandida prezident vazirliklarni va boshqa respublika ijro etuvchi hokimiyat organlarini tuzadi hamda tugatadi, shu masalalarga doir farmonlarni keyinchalik O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Senati tasdig'iga kiritadi. Avvalgi konstitutsiyaviy tartibga ko'ra

bunday farmonlar parlamentning har ikki palatasiga kiritilar edi.

Yana bir muhim konstitutsiyaviy norma, ya'ni 114-moddaga ko'ra, Vazirlar Mahkamasi o'z faoliyatini ijro etuvchi hokimiyat faoliyatining O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan belgilanadigan asosiy yo'nalishlari doirasida amalga oshiradi. Demak, davlat rahbari sifatida prezident ijro etuvchi hokimiyat faoliyatining asosiy va ustuvor yo'nalishlarini belgilab beradi. Shuningdek, 116-moddaga ko'ra, Vazirlar Mahkamasi o'z faoliyatida O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi va O'zbekiston Respublikasi Prezidenti oldida javobgardir.

Mutaxassis olimlar prezident va hukumat o'rtasidagi aloqaning mazmun-mohiyati yuzasidan yana bir qator fikrlarni ilgari suradilar. Xususan, rossiyalik olim D. Vigolovskiy o'zining tadqiqot ishida Rossiya Federatsiyasi hukumatining prezident oldida nazorat ostida bo'lishi va hisobdorligiga doir belgilarning mavjudligi konstitutsiyaviy mustahkamlangan hokimiyatlar bo'linishi prinsipi mazmuniga zid emasligi va bu hech ham federal hukumatning maqomini tushirib yubormasligi, bu batamom mantiqli va yuridik jihatdan asoslanganini uqtiradi [5].

Y. Osavelyuk agarda konstitutsiya Rossiya Federatsiyasi Prezidentiga oliylik belgilarini taqdim etmaganida edi, u qo'yilgan vazifalarni bajara olmagan va belgilangan vakolatlar esa foydasiz bo'lishini ta'kidlaydi [6].

Olimlarimizdan huquqshunos olim M. Axmedshayeva: "Prezidentning ijro hokimiyatiga oid vakolatlari ijro hokimiyatining shakllanishi va faoliyat olib borishida qonuniylik va inson huquqlariga rioya etilishining kuchayishiga shart-sharoit yaratadi", – deb fikr bildiradi [7].

Yuqorida ta'kidlangan barcha ilmiy qarashlarda prezident va ijro hokimiyati o'rtasidagi aloqaning umumiy jihatlari keltirib o'tilgani sababli ularni to'la asosli deb hisoblash mumkin. Chunki ijro etuvchi hokimiyat tarmog'iga nisbatan eng ko'p huquqiy

ta'sir vositasi prezidentdir. Sababi, davlat rahbarining faoliyati umumdavlat miqyosida bo'lgani va universalligi tufayli ham, u ijro etish vazifasini bajaruvchi hokimiyat tarmog'iga ta'sir o'tkazib boradi.

Endi prezident va hukumat o'rtasidagi aloqaning muhim bir qismi bo'lgan Bosh vazirni lavozimga tayinlash, ma'qullash tartiblari to'g'risida to'xtalib o'tsak. Yangi Konstitutsiyaning 118-moddasiga ko'ra, O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri nomzodi O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining mansabdor shaxslari saylangandan va organlari shakllangandan so'ng bir oy ichida yoki Bosh vazir lavozimidan ozod etilganidan keyin yoxud Bosh vazir, Vazirlar Mahkamasining amaldagi tarkibi iste'foga chiqqanidan keyin bir oy ichida Qonunchilik palatasi ko'rib chiqishi va ma'qullashi uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan barcha siyosiy partiyalar fraksiyalari bilan maslahatlashuvlar o'tkazilganidan so'ng taqdim etiladi.

Avvalgi tahrirdagi konstitutsiyaviy tartibga ko'ra esa, O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri nomzodi O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasiga saylovda eng ko'p deputatlik o'rinlarini olgan siyosiy partiya yoki teng miqdordagi eng ko'p deputatlik o'rinlarini qo'lga kiritgan bir necha siyosiy partiya tomonidan taklif etilar edi.

Yangi konstitutsiyaviy taomil Bosh vazir lavozimiga nomzodni parlament saylovlari bog'liqlikdan, unda elektorat ovozini eng ko'p yig'gan partiya tomonidan taqdim etilishi kabi amaliyotdan xoli qildi. Endi prezident o'zi taqdim etgan Bosh vazir lavozimiga nomzodni yangi saylangan parlamentdagi partiya fraksiyalari bilan maslahatlashgach taqdim etadi.

Yana bir muhim tartibga ko'ra, endi Bosh vazir nomzodi avvalgidek parlamentning har ikki palatasi tomonidan emas, balki faqatgina Qonunchilik palatasi tomonidan ovoz berish orqali ma'qullanadi.

Avvalgi konstitutsiyaviy tartib bo'yicha Bosh vazir nomzodi parlamentning yuqori palatasi Senatning mutlaq ovozini ololmasa nima bo'lishi belgilanmagan edi. Axir Senat partiyaviy asoslarga ko'ra emas, balki, hududiylik asosiga ko'ra shakllantiriladigan organ.

Bu xususda xorij, jumladan, MDH davlatlari amaliyotiga nazar tashlaydigan bo'lsak, u yerda hukumat raisi yoki premyer-ministr nomzodi faqatgina parlamentning quyi palatasi, ya'ni deputatlar palatasi tomonidan tasdiqlanishi amaliyotini kuzatishimiz mumkin. Masalan, Rossiya Federatsiyasining Konstitutsiyasi 111-moddasiga ko'ra yoki Qozog'iston konstitutsiyasining prezident vakolatlarini belgilovchi 44-moddasida, shuningdek, Polsha konstitutsiyasining 154-moddasiga ko'ra, parlamentning yuqori palatasi Senatning hukumat shakllanishidagi ishtiroki nazarda tutilmagan [8-10].

Demak, ikki palatali parlamentga ega bo'lgan xorij amaliyotida aksariyat hollarda hukumat rahbari va a'zolarini shakllantirishda parlamentning quyi palatasi, ya'ni ko'p partiyaviylik asosida tashkil etilgan vakillar palatasining ishtirok etishi kuzatiladi. Ushbu holat ayni paytda yangi shakllantirilayotgan hukumat faoliyatida saylovlarda yutib chiqqan partiyaning saylovoldi tashviqotidagi harakatlar dasturining, yangi hukumatning yaqin muddatga va uzoq istiqbolga mo'ljalangan harakat dasturida nechog'lik aks etishi bilan bog'liq bo'lgan ijtimoiy-siyosiy jarayondir.

Shu sababli ham yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining Bosh vazirni lavozimga tayinlash tartiblarini belgilab beruvchi 118-moddasini xalqaro tajribaga asoslangan holda mustahkamlangan konstitutsiyaviy tartib sifatida baholash mumkin.

Yana bir muhim yangi tartibga ko'ra, hukumat a'zolari, ya'ni vazirlar ham parlament quyi palatasi tomonidan ma'qullangach, davlat rahbari tomonidan tayinlanadi. Bu Konsti-

tutsiyaning 109-moddasi 1-qismi 9-bandida “O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Bosh vazirni, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi a‘zolarini O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi ma‘qullaganidan keyin lavozimga tayinlaydi va ularni lavozimidan ozod etadi” tarzida mustahkamlandi.

Huquqiy jihatdan tartibga solish faoliyati ijtimoiy hayotning barcha jabhalari normal tarzda kechishining muhim sharti hisoblanadi. Bunda, ayniqsa, davlat boshqaruvi organlarining huquq ijodkorlik faoliyati alohida ahamiyatga ega. Xususan, 2024-yilning yanvar oyi holatiga ko‘ra, davlat boshqaruvi organlarining normativ-huquqiy ahamiyatga ega bo‘lgan hujjatlari soni 24 311 tani tashkil etishidan ham bilsa bo‘ladi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining vakolatlari sanab o‘tilgan Konstitutsiyaning 109-moddasi 1-qismi 16-bandiga ko‘ra, prezident respublika ijro etuvchi hokimiyat organlarining va hokimlarning hujjatlarini to‘xtatishi va bekor qilishi mustahkamlandi. Demak, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huquq ijodkorlik faoliyatining muhim subyekti sifatida ijroiya organlarining norma ijodkorligini ham muayyan darajada tartibga solib turadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining huquqiy maqomi va uning davlat hokimiyati tarmoqlariga nisbatan tutgan o‘rni O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 105-moddasida o‘z aksini topgan bo‘lib, mazkur konstitutsiyaviy-huquqiy asos prezidentning mamlakat hayotidagi eng oliy mansabdor shaxs ekanini belgilab berishi barobarida uning ayni paytda davlat hokimiyati organlarining o‘zaro kelishilgan holda va hamkorlikda faoliyat yuritishlarini ta‘minlovchi subyekt ekanini ham ifoda etadi.

Prezidentning ijro hokimiyatiga daxldor vakolatlaridan yana biri sifatida ijro etish funksiyalarini amalga oshiruvchi qo‘mitalar va agentliklar kabi organlar rahbarlarini tayinlash tartibini keltirib o‘tish mumkin. Xususan, Konstitutsiyamizning 109-mod-

dasi 1-qismi 10-bandida O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qo‘mitalar, agentliklar va boshqa respublika davlat organlari rahbarlarini qonunchilikka muvofiq lavozimga tayinlashi va lavozimidan ozod etishi belgilangan.

2022-yilning 23-dekabrda “Yangi O‘zbekiston ma‘muriy islohotlarini amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Prezident farmoni va “Yangi O‘zbekiston ma‘muriy islohotlari doirasida respublika ijro etuvchi hokimiyat organlari faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qaroriga muvofiq endilikda alohida mustaqil hukumat tarkibiga kiruvchi davlat qo‘mitalari va o‘zi mustaqil tuzilma sifatida agentliklar mavjud bo‘lmaydi. Endi ushbu tuzilmalar Vazirlar Mahkamasi tarkibiga kiruvchi vazirliklar huzurida, ya‘ni tarkibida faoliyat olib borishlari mumkin bo‘ladi. Davlat rahbari Vazirlar Mahkamasi tarkibidagi barcha vazirlarni parlament quyi palatasi ma‘qullaganidan so‘ng lavozimga tayinlar ekan, ushbu vazirlik tarkibidagi boshqaruv organi hisoblanuvchi qo‘mita, agentlik va inspeksiyalar rahbarlarini ham tayinlashi mantiqan to‘g‘ri tartibdir.

Yana bir holat, avvalgi konstitutsiyaviy tartibga ko‘ra, konstitutsiyaning 93-moddasiga binoan, prezident vazirliklar, davlat qo‘mitalari hamda davlat boshqaruvining boshqa organlarini O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining taqdimiga binoan tuzib va tugatib, shu masalalarga doir farmonlarni keyinchalik O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining palatalari tasdig‘iga kiritgan bo‘lsa, yangi konstitutsiyamizning 109-moddasiga ko‘ra, prezident vazirliklarini va boshqa respublika ijro etuvchi hokimiyat organlarini o‘zi tuzishi hamda tugatishi, shu masalalarga doir farmonlarni keyinchalik O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Senati tasdig‘iga kiritishi belgilandi. Ya‘ni ushbu tartibda Qonunchilik palatasining tasdig‘i shart emas.

Mazkur tartibni parlament yuqori palatasining ijro etuvchi hokimiyatga daxldorligini

belgilovchi qoida sifatida tushunish mumkin. Senatning ijro etuvchi hokimiyat tarmog'iga nisbatan muayyan huquqlari mavjud bo'lib, ularga yana konstitutsiyaning 93-moddasiga binoan, Senat Qonunchilik palatasi bilan birgalikda Vazirlar Mahkamasining taqdimiga binoan O'zbekiston Respublikasining Davlat budgetini qabul qilishi, unga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritishi mumkin. Yoki ikki palata birgalikda parlament tekshiruvini o'tkazishi, shuningdek, mansabdor shaxslarga parlament so'rovini yuborishi kabi muhim vositalar borki, ular orqali Senat ijro etuvchi hokimiyat faoliyatini bevosita nazorat qilib turadi.

Xulosa

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Prezident bilan o'zaro munosabatlari huquqiy asoslari tahlili bizga quyidagi xulosalarga kelishimiz uchun asos bo'ladi:

birinchidan, hukumatni shakllantirishdan tortib to uning faoliyatini samarali tarzda tashkil etish va javobgarligini belgilashgacha bo'lgan barcha jarayonlarda prezidentning faol ishtiroki mavjudligi;

ikkinchidan, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 11- va 118-moddalari Vazirlar Mahkamasining ijro etuvchi hokimiyat organi ekanini mustahkamlagan bo'lsa-da, boshqa bir qator qonun va qonunosti hujjat-

larida uning faoliyati bevosita prezidentga bog'liqligi aks etganligi;

uchinchidan, Vazirlar Mahkamasini o'z faoliyatini ijro etuvchi hokimiyat faoliyatining prezident tomonidan belgilanadigan asosiy yo'nalishlar doirasida amalga oshirishi;

to'rtinchidan, O'zbekiston Respublikasi hukumati tarkibidagi vazirliklar huzurida tashkil etiladigan qo'mita va agentliklar rahbarlarining bevosita prezident tomonidan tayinlanishi;

beshinchidan, Vazirlar Mahkamasini o'z faoliyatida O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi va prezident oldida javobgarligi va boshqalardir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti davlat rahbari sifatida barcha hokimiyat tarmoqlari, shu jumladan, ijro etuvchi hokimiyat faoliyatini tashkil etish, uning samarali ish olib borishi uchun tegishli yo'nalishlarni belgilab berishi muhim ahamiyatga egadir.

2023-yil 30-aprelda qabul qilingan yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi davlat hokimiyati organlari tizimi, jumladan, ijro etuvchi hokimiyat organlari tashkil etilishi va faoliyati tartibini ham yangicha mazmunda belgilagan munosabati bilan ular faoliyati asoslarini belgilab beruvchi qonun hujjatlarini yangi tahrirda qabul qilish zaruriyati mavjuddir.

REFERENCES

1. Chirkin V.Ye. Stat'i 10 i 11 konstitutsii Rossiskoy Federatsii: tri ili chetyre vetvi gosudarstvennoy vlasti v Rossii? [Articles 10 and 11 of the Constitution of the Russian Federation: three or four branches of state power in Russia?]. *State and Law*, 2018, no. 9, p. 125.
2. Shchipanov A.V. Polnomochiya Prezidenta Rossiyskoy Federatsii: varianty klassifikatsiy [Powers of the President of the Russian Federation: variants of classifications]. *Actual Problems of Humanitarian and Natural Sciences*, 2009, no. 10, p. 285.
3. Shkurina S.S. Sovremennaya model' parlamentsko-pravitel'stvennykh otnosheniy v Rossii kak institutsional'nyy faktor ukrepleniya gosudarstvennoy vlasti [Modern model of parliamentary-governmental relations in Russia as an institutional factor of strengthening state power]. Abstract of PhD thesis. Moscow, 2011, p. 11.
4. Prokof'ev V.N. Konstitutsionno-pravovaya priroda vzaimodeystviya Prezidenta RF s Pravitel'stvom RF i organami ispolnitel'noy vlasti [Constitutional and legal nature of the interaction of

the President of the Russian Federation with the Government of the Russian Federation and executive authorities]. *State and Law*, 2018, no. 4, p. 100.

5. Vygolovskiy D.S. Konstitutsionno-pravovoye regulirovaniye federal'noy ispolnitel'noy vlasti Rossii [Constitutional and legal regulation of the federal executive power of Russia]. Abstract of PhD thesis. Stavropol, 2004, p. 15.

6. Osavelyuk Ye.A. Kak klassifitsirovat' polnomochiya glavy gosudarstva v Rossiyskoy Federatsii [How to classify the powers of the head of state in the Russian Federation]. *State and Law*, 2019, no. 11, p. 117.

7. Axmedshayeva M.A. Davlat hokimiyati tizimida ijro hokimiyati [Executive power in the system of state power]. Theory and history of state and law; Abstract of Doctoral Dissertation. Tashkent, TSUL, 2010, p. 29.

8. Constitution of the Russian Federation. Chapter 5: Federal Assembly. Garant-Internet. Available at: <http://www.constitution.ru/10003000/10003000-7.htm>

9. Constitution of the Republic of Kazakhstan. Official site The President of the Republic of Kazakhstan. Available at: https://www.akorda.kz/ru/official_documents/constitution

10. Constitution of the Republic of Poland. Legal library legalns.com. Available at: <https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://legalns.com/download/books/cons/poland.pdf>

11. Khoshimkhonov A. The Government of the Republic of Uzbekistan - an important subject of lawmaking. *Society and Innovation*, 2022, vol. 2 (6), pp. 162-169. DOI: 10.47689/2181-1415-vol2-iss6-pp162-169

12. Hoshimkhonov A.M. Prospects for digitalization of the activities of the Cabinet of Ministers. *Journal of Law Research*, 2022, vol. 7, iss. 7, pp. 5-11. DOI: 10.5281/zenodo.7006419

13. Hoshimxonov A.M. Xorijiy mamlakatlarda hukumatni shakllantirishning noparlamentar usuli: qiyosiy-huquqiy tahlil [Non-parliamentary method of government formation in foreign countries: a comparative legal analysis]. *Review of Law Sciences*, 2022, no. 1, pp. 6-13. Available at: <https://typeset.io/pdf/non-parliamentary-way-of-forming-government-in-foreign-3dnwwqz.pdf>

14. Hoshimxonov A.M. Xalqchil davlat qurish, davlat va jamiyat boshqaruvi tizimi samaradorligini oshirishda fuqarolar ishtirokini kengaytirish masalalari [Issues of expanding citizens' participation in building a democratic state, improving the effectiveness of the state and community management system]. *Jurisprudence*, 2023, vol. 3, spec. iss. Available at: <https://jurisprudence.tsul.uz/wp-content/uploads/2023/12/Hoshimxonov-%D0%90hror-Mominovich-1.pdf>

15. Raunio T., Sedelius T. Presidents and Cabinets: Coordinating Executive Leadership in Premier-Presidential Regimes. *Political Studies Review*, 2020, no. 18, pp. 71-86. DOI: 10.1177/1478929919862227

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

Правовой научно-практический журнал

Legal scientific-practical journal

2024-yil 1-son

VOLUME 8 / ISSUE 1 / 2024

DOI: 10.51788/TSUL.ROLS.2024.8.1.

BOSH MUHARRIR:

Rustambekov Islambek Rustambekovich

Toshkent davlat yuridik universiteti rektori v.v.b., y.f.d.,
professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Xodjayev Baxshillo Kamolovich

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, y.f.d.,
professor

Mas'ul muharrir: O. Choriyev

Muharrirlar: Y. Yarmolik, Y. Mahmudov, E. Mustafayev

Musahhih: M. Sharifova

Texnik muharrirlar: U. Sapayev, D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar, Sayilgoh ko'chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Jurnal 26.03.2024-yilda tipografiyaga

topshirildi. Qog'oz bichimi: A4.

Shartli 12,32 b.t. Adadi: 100. Buyurtma raqami: 38.

TDYU tipografiyasida chop etildi.